

فرشته طالش انساندوست

شاخص های کلیدی عرضه نیروی کار در استان گیلان

۱- مقدمه: جمعیت واقع در سن فعالیت ۱۵-۶۴ ساله (نیروی انسانی) به دو دسته از لحاظ اقتصادی تقسیم می شوند:

الف) جمعیت فعال اقتصادی

ب) جمعیت غیر فعال از نظر اقتصادی

جمعیت فعال از نظر اقتصادی نیز به دو دسته شاغل (فعال بالفعل) و بیکار جویای کار (فعال بالقوه) تقسیم می شوند.

جمعیت غیرفعال از نظر اقتصادی شامل: جمعیت محصل، خانه دار، دارای درآمد بدون کار و سایر است.

۲- شاخص های کلیدی عرضه نیروی کار عبارتند از: نرخ مشارکت بالقوه در کل

جمعیت، که از تقسیم جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر به کل جمعیت ضربدر ۱۰۰ بدست می آید. نرخ مشارکت بالفعل یا نرخ مشارکت اقتصادی یا نرخ فعالیت در کل جمعیت، که از تقسیم جمعیت فعال اقتصادی بر جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر ضربدر ۱۰۰ بدست می آید.

جمعیت فعال اقتصادی حاصل جمع جمعیت شاغل و جمعیت بیکار است

نرخ اشتغال: حاصل تقسیم جمعیت شاغل بر جمعیت فعال اقتصادی ضربدر ۱۰۰ است.

نرخ بیکاری: حاصل تقسیم جمعیت بیکار در جستجوی کار بر جمعیت فعال اقتصادی ضربدر ۱۰۰ است. پس جمع نرخ اشتغال و نرخ بیکاری برابر ۱۰۰ است. و هرگاه یکی از این شاخص ها را داشته باشیم می توانیم از ۱۰۰ کم کرده تا نرخ دیگر را بدست آوریم.

۳- شاخص های کلیدی بازار کار

۳-۱ - نرخ مشارکت یا میزان مشارکت نیروی کار یکی از شاخص های کلیدی بازار

کار محسوب می شود. این میزان در سالهای ۶۵-۹۰ از ۴۹/۵ درصد در سال ۱۳۶۵ به ۴۰/۹

درصد در سال ۱۳۷۵ کاهش یافت و با ۰/۵ درصد افزایش به ۴۱/۴ درصد در سال ۱۳۸۵ و سپس با ۰/۶ کاهش به ۴۰/۸ درصد در سال ۹۰ رسید.

جدول ۱- روند افزایش جمعیت و جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر و تغییرات شاخص های کلیدی

عرضه نیروی کار ۱۳۸۵-۶۵

شرح	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
جمعیت استان.....	۲۰۸۱۰۳۷	۲۲۴۱۸۹۶	۲۴۰۴۸۶۱	۲۴۸۰۸۷۴
جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر...	۱۴۷۹۱۹۲	۱۷۸۲۴۵۷	۲۱۰۳۱۴۷	۲۱۸۹۶۲۳
سهم جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر از کل.....	۷۱/۱	۷۹/۵	۸۷/۴	۸۸/۲
جمعیت فعال اقتصادی.....	۷۳۲۵۵۲	۷۲۹۳۳۳	۸۷۰۸۶۰	۸۹۴۸۶۸
نرخ فعالیت.....	۴۹/۵	۴۰/۹	۴۱/۴	۴۰/۸
جمعیت بیکار.....	۱۱۳۷۸۳	۹۷۸۱۳	۱۳۰۱۳۸	۱۳۵۰۱۶
نرخ بیکاری.....	۱۵/۵	۱۳/۴	۱۴/۹	۱۵/۰۸
جمعیت شاغل.....	۶۱۸۷۶۹	۶۳۱۵۲۰	۷۴۰۷۲۲	۸۹۴۸۶۸
جمعیت غیر شاغل.....	۱۴۶۲۳۸۲	۱۶۱۰۳۷۶	۱۶۶۴۱۳۹	۱۵۸۰۰۶۶
بار تکفل خالص.....	۲/۴	۲/۶	۲/۲	۱/۸

محاسبات توسط نگارنده

جدول ۲- متوسط رشد جمعیت ، کل ، جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر و جمعیت فعال

سالهای ۶۵-۱۳۹۰

متوسط رشد جمعیت فعال (درصد)	متوسط رشد جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر (درصد)	متوسط رشد جمعیت (درصد)	دوره
-۰/۰۴	۱/۸۸	۰/۷۵ ۷۵-۶۵
۱/۷۹	۱/۶۷	۰/۷ ۸۵-۷۵
۱/۵۰	۲/۳۳	۱/۵۷ ۸۵-۶۵
۱	۱	۰/۶ ۹۰-۸۵

محاسبات توسط نگارنده

۲-۳- نرخ بیکاری: نرخ بیکاری یکی از مهمترین شاخص های کلیدی بازار کار است . دلایل عدیده ای موجب عدم مشارکت افراد در نیروی کار است از آنرو که فکر می کنند کاری برای آنها وجود ندارد و یا اصولاً تمایلی به کار کردن ندارند . اما احتمال آن که بر اثر فشارهای مختلف در جستجوی کار برآیند بسیار است. و این عامل نیز موجب افزایش تعداد افراد در جستجوی کار یعنی تعداد بیکاران خواهد شد .

جدول ۳- نرخ بیکاری کشور و استان گیلان طی سالهای ۶۵-۱۳۹۰

۱۳۹۰	۱۳۸۵	۱۳۷۵	۱۳۶۵	شرح
۱۴/۸	۱۲/۸	۹/۰	۱۴/۲ کشور
۱۵/۱	۱۴/۹۴	۱۳/۴	۱۵/۵ استان گیلان

محاسبات توسط نگارنده

در هر حال نرخ بیکاری استان از رقم متناظر کشور بیشتر بوده است و تعداد بیکاران استان در سال ۹۰ نسبت به ۶۵، ۰/۴ درصد کاهش یافته است می توان گفت بعد از ۲۵ سال نرخ بیکاری در استان گیلان ثابت مانده است.

۳-۳- شاخص کلیدی دیگر بازار کار که بیانگر عدم تعادل بازار کار از جنبه جنسیتی است ، فاصله نرخ بیکاری زنان و مردان است ، افزایش روز افزون جمعیت ده ساله و بیشتر ، توسعه آموزش عالی و تقاضای رو به ازدیاد زنان برای کار در خارج از خانه ، یکی از عوامل مهم رشد بیکاری زنان به شمار می رود. بررسی بیکاران افزایش تعداد و درصد بیکاران زن افزایش تعداد و کاهش درصد بیکاران مرد را در سالهای ۶۵-۸۵ نشان می دهد.

۳-۳-۱- فاصله نرخ بیکاری کار مردان و زنان بیانگر عدم تعادل بازار کار از جنبه جنسیتی است .

جدول ۴- نرخ بیکاری استان گیلان به تفکیک جنس و نقاط شهری و روستایی سالهای ۶۵-۱۳۸۵

شرح	۱۳۶۵	۱۳۷۵	۱۳۸۵	۱۳۹۰
استان گیلان :	۱۵/۵	۱۳/۴	۱۴/۹۴	۱۵/۱
مردان.....	۱۴/۶	۱۱/۹	۱۱/۵	۱۲/۳
زنان.....	۱۷/۹	۱۸/۵	۲۸/۸	۲۷/۶
تفاوت نرخ.....	+۳/۳	+۶/۶	+۱۷/۳	+۱۵/۳
مناطق شهری :	۲۰/۸	۱۲/۸	۱۴/۴	۱۸.۵۳
مردان.....	۱۶/۸	۱۰/۷	۱۰/۷	۱۴/۴۵
زنان.....	۳۷/۱	۲۲/۵	۱۲/۲	۳۴/۵۹
تفاوت نرخ.....	+۲۰/۳	+۱۱/۸	+۱/۵	۲۰/۱۴
مناطق روستایی :	۱۲/۸	۱۳/۸	۱۵/۵	۹.۵۶
مردان.....	۱۳/۴	۱۳/۰	۱۲/۳	۹/۴۸
زنان.....	۱۱/۶	۱۶/۵	۲۹/۴	۱۴/۲
تفاوت نرخ.....	-۱/۸	+۳/۵	+۱۷/۱	۴/۷۲

محاسبات توسط نگارنده

بررسی نرخ بیکاری در زنان و مردان از سال ۱۳۶۵ به بعد بترتیب سالها ۳/۳ ، ۶/۶ ، ۱۷/۳ و ۱۵.۳ درصد فاصله این دو نرخ را نشان می دهد . افزایش سهم زنان در دوره های متوسطه و دانشگاه به تاخیر افتادن سن ازدواج کاهش تعداد فرزندان موجب شده که روز به روز حجم ورود زنان به بازار کار افزایش یابد . این تفاوت در مناطق شهری بیش از مناطق روستایی است . طبق هدف برنامه چهارم تا سال ۱۳۸۸ نرخ بیکاری در مناطق روستایی کشور می بایست به ۸/۴ درصد کاهش یابد در واقع برای دستیابی به هدف مذکور در سالهای ۸۶- ۸۸ سالانه لازم است نرخ بیکاری حدود ۲/۳۸ درصد کاهش یابد . این نرخ در سال ۸۵ رقم ۱۵/۵ و در سال ۹۰: ۹/۵۶ نشان می دهد .

۳-۴- بالابودن نرخ بیکاری جوانان و فاصله زیاد آن با نرخ بیکاری استان

یکی دیگر از مشکلات بازار کار است . در برنامه چهارم توسعه به علت آن که بخش عمده نیروی کار واقع در گروه سنی ۱۵-۱۹ ساله مشغول به تحصیل هستند و بالطبع نرخ مشارکت پایینی دارند به اشتغال جوانان گروه سنی ۲۰-۲۹ ساله توجه شده است . در سال ۸۵ فاصله نرخ بیکاری جوانان ۲۰-۲۴ ساله با رقم متناظر استان ۱۴/۹ و در گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله ۷ درصد بوده است . این ارقام در سال ۱۳۹۰ بترتیب به ۲۲/۲ و ۱۰/۸۴ رسیده است .

۳-۵- عدم تعادل های منطقه ای بازار کار نیز از دیگر مشکلات بازار کار است نرخ

بیکاری شهرستانها تفاوت چشمگیری را نشان می دهد شهرستان بندر انزلی با ۲۳.۳ درصد بالاترین و املش ۹ درصد پایین ترین نرخ بیکاری را در سال ۹۰ دارند و فاصله این دو نرخ قریب ۱۴.۳ درصد است در برنامه چهارم فاصله بالاترین و پایین ترین نرخ بیکاری استانی در پایان برنامه ۵/۵ درصد پیش بینی شده است که اگر همین رقم فاصله در شهرستانهای استان مد نظر قرار گیرد مشاهده می شود فاصله بالاترین و پایین ترین بیکاری شهرستانهای استان ۱۴.۳ درصد است یعنی ۸.۸ درصد بیش از رقم پیش بینی شده در پایان برنامه است ..

اگر گیلان را به سه منطقه گیلان غربی شامل شهرستانهای آستارا، تالش، ماسال، رضوانشهر، صومعه سرا، فومن و شفت؛ گیلان شرقی شامل شهرستانهای آستانه اشرفیه، لاهیجان، املش، سیاهکل، رودسر و لنگرود و گیلان مرکزی شامل شهرستانهای رشت، بندرانزلی و رودبار تقسیم کنیم تفاوت هتی معناداری مشاهده می شود:

نرخ بیکاری در گیلان غربی ۱۴/۲ درصد؛ گیلان مرکزی ۱۷/۳ و گیلان شرقی ۱۲/۲ درصد است بیشترین و کمترین نرخ بیکاری در گیلان غربی بترتیب با ۱۷ و ۱۱/۳ درصد به شهرستانهای صومعه سرا و تالش اختصاص دارد. در گیلان مرکزی بیشترین و کمترین نرخ با ۲۳/۳ و ۱۵/۸ به بندرانزلی و رودبار و در گیلان شرقی بیشترین نرخ بیکاری با ۱۳/۷ به آستانه اشرفیه و کمترین آن با ۹ درصد به املش اختصاص دارد.

جدول ۵- نرخ بیکاری استان گیلان به تفکیک جنس و مناطق شهری و روستایی

طی سالهای ۶۵-۱۳۹۰

زن			مرد			استان			سال
روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	روستایی	شهری	کل	
۱۱/۷	۳۷/۱۴	۱۷/۹	۱۳/۳۸	۱۶/۸	۱۴/۶	۱۲/۸	۲۰/۸۲	۱۵/۵ ۱۳۶۵
۱۶/۵۲	۲۲/۴۹	۱۸/۵	۱۲/۸۶	۱۰/۷	۱۱/۹	۱۳/۸۵	۱۲/۸	۱۳/۴ ۱۳۷۵
۲۹/۴۲	۲۸/۳۵	۲۸/۸	۱۲/۳۲	۱۰/۷۵	۱۱/۵	۱۵/۵۳	۱۴/۴۲	۱۴/۹۴ ۱۳۸۵
۱۴۰۲	۳۴۰۵۹	۲۷۰۵۶	۹۰۴۸	۱۴۰۴۵	۱۲۰۲۲	۹۰۵۶	۱۸۰۵۳	۱۵۰۱ ۱۳۹۰
-۱۵۰۴	+۶۰۲۴	-۱۰۲۴	-۲۰۸۴	+۳۰۷	+۰۰۸۲	-۵۰۹۷	+۴۰۱۱	+۰۰۱۶	تفاوت ۹۰-۸۵
+۲۰۲۲	-۲۰۵۵	+۹۰۶۶	-۳۰۸	-۲۰۳۵	-۲۰۲۸	-۳۰۲۴	-۲۰۲۹	-۰۰۴	تفاوت ۹۰-۶۵

جدول ۶: جمعیت شاغل افزایش جمعیت، افزایش جمعیت شاغل، ایجاد اشتغال سالانه ۶۵-۹۰

سال	جمعیت شاغل	افزایش جمعیت شاغل	ایجاد اشتغال سالانه
..... ۱۳۶۵	۶۱۸۶۵۵	-	-
..... ۱۳۷۵	۶۳۱۵۲۰	۱۲۸۶۵	۱۲۸۷
..... ۱۳۸۵	۷۴۰۷۲۲	۱۰۹۲۰۲	۱۰۹۲۰
..... ۱۳۹۰	۸۹۴۸۶۸	۱۵۴۱۴۶	۳۰۸۲۹

محاسبات توسط نگارنده

۳-۶- شاغلان و بیکاران با تحصیلات عالی تفاوت جنسیتی

از کل جمعیت شاغل یعنی ۷۵۹۸۵۲ نفر، ۱۳۵۹۳۱ (۱۷/۹) درصد را شاغلان با تحصیلات عالی تشکیل می دهند ۱۱/۹ درصد مردان و قریب ۶ درصد از زنان تشکیل داده اند. براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰؛ از ۱۷۱۴۳۸ نفر جمعیت فعال اقتصادی دارای تحصیلات عالی ۳۵۵۰۷ نفر بیکار و ۱۳۵۹۳۱ نفر شاغل بوده اند. به سخی دیگر نرخ اشتغال افراد تحصیل کرده در این سال برابر ۷۹/۳ درصد و نرخ بیکاری آنان ۲۰/۷ درصد است. در همین سال تعداد مردان شاغل با تحصیلات عالی ۹۰۴۳۵ نفر یعنی ۶۶/۵ درصد و زنان برابر ۴۵۴۹۶ نفر برابر ۳۳/۴ درصد است. از تعداد ۳۵۵۰۷ نفر بیکار با تحصیلات عالی ۱۴۶۱۱ نفر (۴۱/۱) درصد مردان و ۲۰۸۹۶ نفر (۵۸/۸) درصد از زنان تشکیل داده اند. نرخ اشتغال مردان با تحصیلات عالی ۸۶ درصد و نرخ بیکاری آنان برابر ۱۴ درصد است اما ارقام متناظر برای زنان ۶۸/۵ درصد و ۳۱/۵ درصد را نشان می دهد در واقع نرخ بیکاری زنان تحصیل کرده ۲/۲ برابر مردان است.

۴- جمع بندی و نتیجه گیری:

نرخ بیکاری استان بعد از گذشت ۲۵ سال تقریباً ثابت مانده است (۱۵/۵ و ۱۵/۱)؛ این نرخ از سال ۱۳۹۰ تا ۱۳۶۵ همیشه از کشور بیشتر بوده است. متوسط رشد جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر و جمعیت فعال استان در سال ۱۳۹۰: ۰/۴٪ از متوسط رشد سالانه استان که ۰/۶ درصد است؛ بیشتر می باشد. نرخ بیکاری زنان ۱۵/۳ درصد بیش از نرخ بیکاری مردان در سال ۱۳۹۰ است این نرخ نیز طی این دوران همیشه از نرخ بیکاری مردان بیشتر بوده است. نرخ بیکاری زنان در مناطق شهری ۲/۴ برابر مناطق روستایی است. نرخ بیکاری جوانان هم در گروه سنی ۲۰-۲۴ ساله و هم در گروه سنی ۲۵-۲۹ ساله در سال ۹۰ نسبت به سال ۱۳۸۵ بترتیب ۳/۷ و ۳/۸ افزایش نشان می دهد. فاصله بالاترین و پایین ترین نرخ بیکاری شهرستانهای استان در سال ۱۳۹۰: ۱۴/۳ درصد است یعنی ۸/۸ درصد بیش از رقم پیش بینی شده در برنامه چهارم؛ گیلان مرکزی با ۱۷/۳ درصد بیشترین نرخ بیکاری را دارد. بعد از آن گیلان غربی با ۱۴/۲ درصد و سپس گیلان شرقی با ۱۲/۲ درصد قرار دارند چه در شهرستانها و چه در سه منطقه عدم تعادی منطقه ای مشاهده می شود. نرخ بیکاری افراد با تحصیلات عالی در سال ۱۳۹۰ ۲۰/۷ درصد است که از رقم متناظر استان ۵/۶ درصد بیشتر است. نرخ بیکاری مردان با تحصیلات عالی ۱۴ درصد یعنی ۱/۱ درصد کمتر از رقم متناظر استان در حالیکه این نرخ برای زنان ۳۱/۵ درصد را نشان می دهد. بیکاری زنان تحصیل کرده ۲/۲ برابر مردان تحصیل کرده است ۱۶/۴ درصد بیش از نرخ بیکاری استان و ۲/۲ بیش از نرخ بیکاری مردان است. که حاکی از نبود بازار کار برای زنان و اعمال تفاوت های جنسیتی در بازار کار است.

منابع:

- ۱- مرکز آمار ایران، نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان گیلان سالهای ۱۳۶۵؛ ۱۳۷۵؛ ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰.
- ۲- معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی، گزارش اقتصادی سال ۱۳۸۴ و نظارت بر عملکرد سال اول برنامه چهارم توسعه جلد اول: حوزه های فرابخشی.

